

Oponentský posudek na bakalářskou práci „Vývoj norem chování studentů FHS UK – srovnání dat výzkumu hodnotových struktur“ (Michaela Šmejkalová, 2011)

vypracoval: Mgr. et Mgr. Ondřej Špaček

Předložená bakalářská práce analyzuje data z šetření hodnotových orientací studentů prvních ročníků FHS UK z let 2002-2006. Konkrétně se zaměřuje na proměnu deklarovaný norem chování u studentů během sledovaných let. Analýza zahrnuje srovnání podle základních statistik četností a průměrných hodnot, v druhé části pak posouzení struktury norem pomocí faktorové analýzy. Autorka v práci dochází k tomu, že normy u nastupujících studentů FHS jsou ve zkoumaném období spíše neměnné.

Text je zpracován pečlivě a pozorně, bez překlepů a stylistických nedostatků. Celková struktura textu je ale zvolena zcela nevhodně a v zásadě nenaplnuje požadavky kladené na bakalářskou práci. Jedná se spíše o soubor vstupních analýz s velmi neurčitým náčrtem teoretické opory pro výzkumnou otázku.

Za hlavní problémy práce považuji následující dva momenty:

- Naprostá absence teoretického zarámování řešené tematiky. Teoretická část má rozsah dvou stran, které mají spíše podobu výpisků či slovníkových hesel. Chybějící teoretická východiska tak vedou k tomu, že není jasné, proč si autorka vůbec položila danou výzkumnou otázku. Čtenář se nedozví o žádných podobných výzkumech, které se nepochybně uskutečnily, ani v čem jsou zjištěné závěry relevantní pro sociologii.
- Interpretace empirických výsledků, které tvoří jádro empirické části práce, většinou zahrnují pouze formální reprodukci údajů z dané tabulky, bez další přidané hodnoty. Vhodnější by bylo spíše vyložit, jak výsledky autorka chápe a co to znamená pro zodpovězení výzkumné otázky. Tento nedostatek je úzce spojen s předchozím bodem, neboť chybějící diskuze východisek výzkumu by mohla blíže specifikovat, co by vlastně autorka měla v datech hledat.

Výše uvedené body považuji za natolik závažné, že z hlediska hodnocení práce již nemusí být relevantní v kritice pokračovat. Z metodologického hlediska však ještě lze zmínit následující výtky vedlejšího charakteru:

- Ústřední role je při formulaci výzkumné otázky přiřazena proměnné času. Není však jasné, jak si případný vývojový efekt autorka vysvětluje. V popisované podobě působí hypotézy silně technicistně. Také není jasné, jak autorka chtěla testovat, že zdrojem „trendu je opakované šetření, resp. sám čas“ (str. 11). V závěru konstatuje, že na tuto vedlejší hypotézu nenašla odpověď (str. 57). Není mi však jasné, jak by z provedených analýz odpověď vůbec najít mohla.
- Na základě popisu způsobu sběru dat nepovažuji výběr za prostý náhodný, jak tvrdí autorka (s. 13). Stejně tak je matoucí tvrdit o výzkumu, že je longitudinální (s. 14) (v čase nejsou opakovaně zkoumány ty samé osoby). Nesouhlasil bych také s kritérii použitými pro posouzení reprezentativnosti výzkumu (vybráno 40-50 % z populace) (s. 13).

- U výsledků explorační faktorové analýzy není uvedeno ani diskutováno množství vysvětlené variance ani kritéria, podle kterých byl vybrán počet faktorů. V tomto kontextu je pak nemístné diskutovat rozdíly v počtech extrahovaných faktorů v jednotlivých letech. Je pravděpodobné, že odlišné počty faktorů a jejich naplnění mohou být do značné míry způsobené nahodile. Pro relevantní posouzení by bylo nutné použít pokročilejších statistických metod.

Předložený text považuji za dobrý výchozí bod, který vzhledem k pečlivému zpracování skýtá nemalý potenciál. V současné podobě ale nespĺňuje základní kritéria kladená na bakalářskou práci a jako takový jej nemohu doporučit k obhajobě.

V Praze dne 27. 8. 2011

Mgr. et Mgr. Ondřej Špaček